

La dictadura del lumpen

La màfia russa no sols és una unió de delinqüents que controla l'assassinat a sou, la droga o la prostitució. És, sobretot, el grup de pressió econòmic més poderós de Rússia i voldria "quedar-se" amb l'estat. És un informe de Llibert Ferri.

El general Viàtxelav Ogoròdnikov, màxima autoritat de Moscou en la lluita contra la màfia, la criminalitat i la corrupció es mostrava desolat i impotent quan, el 26 d'agost passat, va lliurar els últims informes als periodistes de l'agència oficial de notícies ITAR-TASS. "Això es va desbordant per moments", va venir a dir el general. Els efectius tècnics i humans que tenim per a lluitar contra la criminalitat són del tot insuficients. Caldria crear unitats espe-

ARXIU

cials de lluita contra la criminalitat a cada districte de Moscou...”

El que demanava el general Ogoròdnikov és més intervenció dels poders públics, més intervenció de l'estat; més estat, en definitiva. Un concepte, el d'estat, que a la Rússia d'ara ha estat suplantat per un ordit d'institucions polítiques i administratives gairebé totes contaminades per la corrupció. Com demanar, doncs, a una policia plena de criminals infiltrats, o de gent disposada a vendre's, una acció eficaç contra la màfia?

La màfia, a Rússia, s'ha d'escriure amb minúscula perquè, a diferència de la siciliana o de la italo-nord-americana, no es una xarxa de clans i famílies perfectament localitzada, sinó una nebulosa de grups, clans i “consorcis” que aplega des dels extorquidors de venedores de les voreres fins a personalitats del món de les finances, passant per *holdings* de quioscos, de droga, de prostitució, d'armes o per les “companyies” de pistolers que venen protecció.

Rècord mundial de delictes. I aquest univers en constant moviment i en constant metamorfosi no para de créixer ni de generar crims. Abans de la caiguda de l'URSS, els ideòlegs comunistes sempre posaven com a exemple de la malignitat occidental la xifra de 60 assassinats diaris als Estats Units. A la Rússia postsoviètica cada dia assassinen 80 persones, i es calcula que, durant aquest any 1994, el nombre de morts “per encàrrec” a Moscou superarà els 4.000.

ARXIU

A Rússia cada dia hi ha 80 assassinats. Les morts “per encàrrec” van a més.

La llista de criminals buscats per la policia –almenys formalment– conté uns 100.000 noms. Una xifra que segurament té molt a veure amb la llista de 20.000 morts en circumstàncies violentes o estranyes, fins ara no identificats; o amb els 2.000 desapareguts, la majoria jubilats, solitaris o alcohòlics, que viuen sols en pisos de propietat. Se sospita que aquestes 2.000 persones devien caure en la trampa de la màfia dels pisos de Moscou. Els mafiosos, en complicitat amb funcionaris municipals de l'administració de l'habitatge, trien la víctima –una dona sola, un home alcohòlic–; li fan una oferta de comprar l'apartament; li fan signar els documents de renúncia i, després, la maten: verí al te, una empena escales avall, un mal cop; els cossos de les víctimes desapareixen.

El general Ogoròdnikov té raó, doncs, de sentir-se desbordat i impotent en una Moscou que a hores d'ara controlen o es reparteixen unes 130 organitzacions mafioses –de diversa categoria o “especialització”–, perfectament connectades amb les 5.000 bandes criminals de tot Rússia que tenen uns 100.000 “treballadors” en nòmina i una xarxa de vuit milions de “col·laboradors”.

Però el que potser més preocupa el general és que els mafiosos comencen a actuar sense contemplacions contra els interessos estrangers: aquell mateix 26 d'agost la màfia anomenada *Bratva Solntsevo* va gosar acostar-se a la delegació del setmanari nord-

La llista de criminals conté uns 100.000 noms. La llista de morts violentes és de 20.000.

Les dotze famílies

“Que poc en sabeu vosaltres de la vida! N'heu d'aprendre tant encara! Jo a la vostra edat, quan anava a descarregar sacs dels camions ja en tirava un cap a l'una banda i un altre... cap a l'altra”. Aquestes paraules, atribuïdes al secretari general Leonid Brèjnev, i que hauria pronunciat en estat més o menys etílic durant una audiència a les Joventuts Comunistes, es considera la frase que reconeix l'existència de la màfia en l'univers soviètic.

Si l'estalinisme significa la lumpenització del Partit, de l'estat i de gran sectors de la societat, l'arribada de Brèjnev al poder, un cop defenestrat Khrúixtxov i la seva tímida reforma, porta la transformació de tot aquell poderós lumpen en classe administradora de l'estancament i de la corrupció. El robatori de sacs de mercaderies que feia Brèjnev simbolitzen tot un estil que fou heretat pel seu gendre, el vice-ministre de l'Interior, Txurbànov, que arribà a ser identificat com un dels *capos* de la màfia del cotó, amb seu a l'Uzbekistan.

En aquells temps, els anys 70 i primers 80, la màfia soviètica havia aconseguit una certa “rancier” i serietat i, fins i tot, admiradora com era de la Màfia italiana, alguns dels seus membres eren coneguts amb noms com ara Silvester o Sebastian. Aquella primera màfia, hereva del lumpen estalinista, es va arribar a organitzar en dotze famílies que es repartien les botigues, els hotels, els taxis, la prostitució, el contraban. Tenien el seu codi d'honor, la majoria eren universitaris i el 80% dels màxims dirigents eren membres del Partit Comunista.

L'ocàs d'aquella primera i gairebé “elegant” màfia soviètica va arribar amb la *perestroika*. Els *capos*, acostumats a l'esclerosi de l'era Brèjnev, no van saber adaptar-se al caos provocat per la reforma econòmica de Gorbaxov. A poc a poc les dotze famílies van passar a ser dirigides per nous *capos*, més joves, amb més reflexos; però també més cruels, sense cap codi d'honor. I finalment aquelles famílies, que sempre havien volgut ostentar el *look* dels Corleone o de Luciano, es van dissoldre en la nova galàxia de criminalitat i de corrupció.

Els 700 padrins. Últimament, enmig de la nebulosa mafiosa, comencen a di-

Leonid Brèjnev. La màfia va créixer sota el recer del seu mandat.

buijar-se embrions organitzatius. No es pot parlar de famílies a l'estil sicilià, però sí d'esferes en les quals el *capo* és mes aviat una mena de guia “espiritual-estratègic”. Se n'han identificat almenys 700, d'aquests padrins, que cada cop més intenten d'imposar criteris de racionalitat i d'eficàcia en esferes mafioses abandonades al camp qui pugui, al pistolerisme més estripat i a la “guerra civil” entre colles.

Aquests 700 padrins es reuneixen de tant en tant, posen fi a disputes territorials, es reparteixen poder econòmic i fins i tot planegen les relacions amb el poder polític. Alguns informes asseguren que els padrins s'han posat en contacte amb el Govern en les conjuntures econòmiques més delicades que han viscut l'URSS i Rússia aquests últims anys: quan Gorbaxov volgué imposar el programa de transició a l'economia de mercat anomenat dels “500 dies”, que havia elaborat Iavlinski (se sap que el programa agradava als mafiosos); quan el primer ministre Pàvlov, després sedició, va engegar la “contraperestroika” econòmica que els perjudicava, i també quan el règim de Ieltsin va engegar la teràpia de xoc de pas al capitalisme: en aquell moment la màfia russa ja era el grup de pressió econòmic amb més poder.

Ritus i ètnies. Els grups mes actius de la màfia russa, els mes lligats a activitats

armades, ja tenen codi intern: requisits d'admissió, senyals d'identitat i fins i tot rituals. Només admeten persones molt recomanades i seleccionades, que s'han hagut de guanyar l'admissió obeint, mantent, sense dubtar ni demanar explicacions, un amic o un familiar. Pel clan, aquesta és la prova que l'aspirant és de fiar. Imitant sempre l'envejada Màfia italiana, els mafiosos russos han començat a inventar un argot intern de comunicació i un sector dels seus membres –potser la franja més baixa, més subaltern– han d'expressar la seva devoció i fidelitat amb tatuatges a la pell: estels, cors, o diversos símbols ancestrals, són utilitzats per distingir els traficants de droga dels extorquidors o dels simples proxenetes.

Les “especialitats professionals” d'alguns grups els confereixen una personalitat inconfusible: els Dolgoprúdnaia controlen les companyies de “seguretat”, les que ofereixen “protecció”; els Liubertsí s'encarreguen de la prostitució; els Solntsevo, que provaren d'extorquir el setmanari *Newsweek*, s'han especialitzat en el joc. La procedència ètnica també és una altra especialitat: els txetxens de Moscou controlen una colla de 600 assassins, fins al punt que la gent simplifica i identifica tot Txetxènia amb la màfia, amb tot el que això significa de xenofòbia i d'odi interètnic.

Una altra “Internacional”. Fa dos anys la cadena de televisió britànica BBC va publicar un informe que assegurava que l'any 2000 la màfia russa controlaria tot el narcotràfic, si més no a tot el continent europeu. Tot sembla indicar que aquesta profecia podria fer curt. Rússia ja es troba en la llista de la cinquantena de països productors o traficants de narcòtics. La màfia russa proveeix d'heroïna i més drogues Nova York i ha establert una ruta per tota l'Europa central i oriental.

Els 1.000 grups mafiosos més potents de Rússia han establert relacions amb la flor de la delinqüència i del negoci brut internacional. I hi ha qui creu que les bones relacions dels grups russos amb Cosa Nostra no són sinó una estratègia per absorbir-la i fer-se-la seva, per tenir l'aurèola de distinció que sempre han envejat des dels temps de les dotze famílies.

L. F.

americà *Newsweek* a oferir "protecció" i un principi de "negociacions". El departament policíac del general Ogoródnikov té por que les amenaces a *Newsweek* no siguin el senyal de començar l'assalt sistemàtic als interessos estrangers. L'assalt als interessos russos més presentables continua deixant, també, cadàvers a l'asfalt escarbotat de Moscou: 66 empresaris i més de 120 treballadors han estat assassinats aquest any 1994. És ben possible que no pocs d'aquests homes de negocis presentables, que han estat o que seran clivellats pels kalàixnikovs, haguessin estat abans traficants d'alguna cosa o guardaespalles d'algú. De la mateixa manera que molts dels "pinxos" d'ara aspiren a ser uns negociants respectables.

El 51% de la "nova burgesia". Segons un estudi recent de l'Institut d'Estudis Polítics de l'Acadèmia de Ciències, el 49% de la nova classe empresarial russa, també coneguda per "nova burgesia", prové dels sectors intermedis de l'antiga *nomenklatura* comunista que van saber reciclar-se i enfilarse a temps al carro del mercat, utilitzant les ambigües lleis liberalitzadores de l'etapa Gorbátxov.

L'estudi remarca també una dada: el 51% restant d'aquest nou empresariat prové d'estructures i "estaments" al marge de la *nomenklatura* i del poder soviètic. L'estudi de l'Acadèmia de Ciències no aprofundeix en aquest 51%, però es deduïble que, darrere aquest percentatge, no fóra gens difícil de localitzar-hi un gruix important i emblanquit de diners, dit "capital criminal", acumulat per gent que ara volen ser empresaris respectables; que fa poc eren negociants més o menys barroers i que, anant encara més enrere en el temps, podríem veure dirigint un magatzem, administrant una botiga, conduint un camió.

Tots eren gent que tenien a prop la gestió d'un servei, la primera matèria o el transport. I, és clar, tots eren funcionaris experts en la picaresca, hereus de les activitats mafioses de l'etapa brejneviana: es calcula que entre 1985 i 1991, a la fiscalia general de l'URSS, li constaven, provades, les activitats corruptes o delictives d'almenys 225.000 funcionaris. I aquests diguem-ne "nomenklaturistes" de segona i de tercera no van voler ser menys que els de primera i es van aprofitar tant com van poder de les lleis de cooperatives i d'iniciativa empresarial de la *perestroika*.

Al "capital criminal" sorgit de totes aquestes activitats de la *perestroika*, s'hi va sumar el capital no menys corrupte desviat de les estructures del Partit Comunista, i de tot plegat va néixer el nou capital financer i la nova banca privada russa. Noms ara prestigiosos com Menatep o Inkombank no són estranys a activitats que eren delictives.

'Newsweek' ha estat el primer mitjà de comunicació estranger que ha rebut amenaces de la màfia. El senyal de l'assalt als interessos estrangers a Rússia pot ja haver estat donat.

Actualment els grups mafiosos que tenen vocació "empresarial", però que encara no han superat la fase delictiva, controlen unes 40.000 empreses, i es calcula que la seva activitat genera del 30% al 40% del Producte Interior Brut de Rússia. Així mateix hi ha indicis que el 80% de l'estructura empresarial té alguna mena de relació amb la galàxia mafiosa: sigui perquè l'empresa en si es de "capital criminal" o hi està vinculada, sigui perquè paga "l'impost de protecció" que promouen els grups més violents i "lumpenitzats".

Màfia nuclear d'uniforme. Quan el FBI nord-americà va decidir d'obrir una delegació a Moscou per vigilar el possible robatori d'urani o de plutoni enriquits és perquè ja tenia indicis clars que el comerç mafiós de material nuclear era un fet. Després, enmig de la polèmica sobre el tràfic de plutoni radioactiu descobert a Alemanya, el vice-ministre rus d'Afers Estrangers, Vitali Txurkin, ja ha avisat que Moscou no acceptaria pressions per posar el seu arsenal nuclear sota control occidental.

ARXIU

La màfia russa és un monstre criat sota les ruïnes de l'estalinisme. Milers d'ex-funcionaris "nomenklaturistes" acumulen "capital criminal".

Txurkin incloïa en la seva declaració una frase alhora de ressentiment i d'amargor: "Hem deixat d'esperar l'ajuda occidental". És a dir, "no ens toca més remei que continuar frabricant i venent armes". I, al marge de l'horror implícit en el tràfic nuclear mafiós, es esgarrifós de veure que aquests últims mesos la màfia ha obert sucursals a les casernes de l'antic i ex-gloriós Exèrcit Roig, que amenaça de convertir-se en un "sistema criminal estructurat", en paraules textuales de fonts oficials.

La situació és tan greu que fa dues setmanes el primer ministre Víktor Txernomirdín va ordenar al Ministeri de Defensa una investigació a fons i una auditoria "per poder posar fi al robatori i a la corrupció". Segons explica el setmanari *Novetats de Moscou*, en els afers delictius hi ha involucrats des de generals a sots-oficials i s'ha trobat que, en cada graó de la jerarquia militar, funciona una estructura comercial-criminal específica. L'única diferència entre els grups mafiosos és la proximitat, major o menor, a la "mercaderia" o al transport. És normal el regal d'un cotxe o d'una casa a un general que facilita el transport ràpid i segur d'una partida d'helicòpters. I aquest fóra un delicte dels més insignificants.

A començament d'estiu el Govern va liberalitzar la venda d'armes als països estrangers –l'estat rus deixava de ser l'únic interlocutor comercial– com la millor manera de fer-lo sortir a la superfície i de poder controlar el contraban i el tràfic mafiós. Era el primer indici que les estructures

Façana d'una central nuclear russa. Moscou no vol acceptar presions per posar el seu arsenal nuclear sota control occidental, sobretot després de la polèmica sobre el tràfic de plutoni radioactiu descobert a Alemanya.

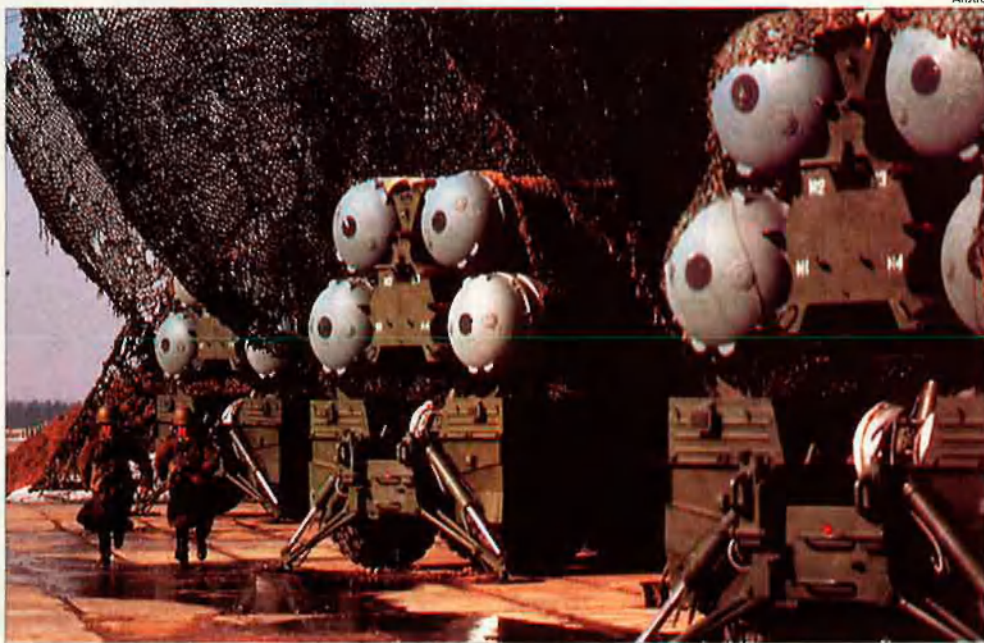
de la indústria d'armament i, de retruc, les estructures militars eren infectades per la corrupció.

L'auditoria que ha ordenat el primer ministre ha descobert afers com ara aquests: oficials de baixa graduació que es venen les armes a bandes de delinqüents, o oficials que utilitzen habitatges situats en bases militars com a oficines de canvi de divises o botiga de queviures. Un cas escandalós, però que ni de lluny és dels més greus, és el del cap d'intendència del Regiment 35 de la Força Aèria, que s'ha comprat un pis estafant l'exèrcit. Gairebé res comparat amb allò que feia un general de l'àrea de míssils: va arribar a desviar 2.000 milions de rubles –uns dos milions de dòlars– als diversos bancs privats amb què comerciava.

El fiscal militar Grigori Nòsov, igual que el general Ogoròdnikov de Moscou, també se sent desolat i impotent davant una realitat terrible: l'auditoria que vol el Govern potser nixerà morta, tenint en compte que els auditors militars es troben "massivament involucrats" en activitats delictives. A l'ex-Exèrcit Roig, que havia de ser el guardià de les conquestes revolucionàries, es va creant una estructura mafiosa, invulnerable als controls governamentals i judicials, que podria convertir uns quants generals russos en els traficants d'armes més poderosos del món. Si això passava, la màfia tindria el camí obert per a controlar totalment l'arsenal nuclear de Rússia i instaurar l'anomenat "estat fosc".

De fet, la màfia russa és un monstre criat sota les ruïnes de l'estalinisme i en conserva els trets principals: la crueltat i la capacitat d'aterir.

Llibert Ferri

El Govern rus ha liberalitzat la venda d'armes per poder-ne controlar el contraban i el tràfic mafiós. Les estructures militars són infectades per la corrupció.